

KUTSESTANDARD

Volitatud arhitekt-ekspert, tase 8

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid. Kutsestandardeid kasutatakse õppekavade koostamiseks ja kutse andmiseks.

Kutsenimetus	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Volitatud arhitekt-ekspert, tase 8	8

A-osa KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus

Arhitekti töö eesmärgiks on ühendada kunstilised, tehnoloogilised, tehnilised ja majanduslikud lahendused tasakaalustatud ruumiliseks terviklahenduseks, mis hõlmab välisruumi, ehitiste arhitektuuri ja hoonete siseruumi lahendusi ning on projekteerimise ja ehitamise tulemusel valmiva säästva ja tervikliku elukeskkonna loomise aluseks.

Arhitekti kutset omav isik on võimeline mõistma ja vahendama üksikisikute, ühiskondlike gruppide ja ametiasutuste vajadusi seoses ruumilise planeerimise, arhitektuurse projekteerimise, ehitamise, arhitektuuripärandi säilitamise ja väärtustamise ning loodusliku tasakaalu hoidmisega. Oma töös lähtub arhitekt avalikust huvist ning heast planeerimis-, projekteerimis- ja ehitustavast.

Arhitekti kutsealal on kirjeldatud kutsed järgmistel EKR tasemetel:

- Rakendusarhitekt, tase 6
- Diplomeeritud arhitekt, tase 7
- Volitatud arhitekt, tase 7
- Volitatud arhitekt-ekspert, tase 8

Käesolevas kutsestandardis on kirjeldatud 8. taseme volitatud arhitekt-eksperdi kutsealast kompetentsust.

Volitatud arhitekt-ekspert, tase 8 on tippspetsialist, tunnustatud loovisik, kes koostab ja juhib iseseisvalt ja omal vastutusel ruumilisi planeeringuid ja ehitusprojektide arhitektuuri osa ning hindab ehitatud keskkonda.

Volitatud arhitekt-ekspert, tase 8 on vajadusel ehitusprojekti peaprojekteerija.

Volitatud arhitekt-ekspert, tase 8 pädevuses on hinnangute andmine planeeringutele ja ehitusprojektide arhitektuuri osa ekspertiisi ning ehitiste arhitektuurse lahenduse auditi tegemine, sh ka arhitektuurselt tasemelt ja funktsionaalselt keerukuselt nõudlikele ning avalikkuse kõrgendatud tähelepanu all olevatele ehitistele¹ ja planeeringutele².

On pädev töötama riigi ja kohalike omavalitsuste asutustes vastava ala tippasjatundjana.

¹ - ehitised linnakeskustes või miljööväärtuslikes piirkondades või kaitsealused ehitised või ajalooliselt, ehituskunstiliselt, linnaehituslikult või asukoha poolest märkimisväärsed ehitised.

² - nt linnakeskuste või miljööväärtuslike piirkondade või kaitsealuste alade planeeringud või linnaehituslikult või asukoha poolest märkimisväärsed alade planeeringud.

A.2 Tööosad

A.2.1 Planeeringu koostamine erinevates planeeringu liikides

1. Planeeringuala ülevaatus, ruumiline analüüs ja planeeringu lähteseisukohtade koostamine
2. Ruumiliste visioonide ja planeeringute eskiislahenduste koostamine
3. Avalikkuse, huvitatud isikute ja asjakohaste ametiasutuste arvamustega arvestamine tasakaalustatud ruumilise lahenduse kaudu
4. Planeeringuala ruumilise terviklahenduse koostamine
5. Planeeringu ruumilise terviklahenduse tutvustamine ja põhjendamine koostöö ning avalikustamise kaudu

6. Planeeringu vormistamine

A.2.2 Ehitusprojektide arhitektuuri osa, sh välis- ja siseruumi terviklahenduse koostamine selle kõigis staadiumites

1. Lähtetingimuste analüüs ja programmi koostamine
2. Ruumiliste visioonide ja ehitise eskiiside koostamises osalemine
3. Ehitusprojekti arhitektuuri osa koostamine
4. Energiatõhususe arvutuste tegemine
5. Ehitusprojekti vormistamine ja dokumenteerimine
6. Koostöö huvitatud osapoolte ja asjakohaste ametkondadega
7. Autorijärelevalve ja osalemine ehitise kasutuselevõtu protsessis

A.2.3 Ehitusprojekti arhitektuuri osa, planeeringu ruumilise lahenduse ja ehitatud keskkonna hindamine

1. Planeeringu erinevate liikide omavahelise ruumilise kooskõla hindamine
2. Ehitusprojekti ja planeeringu ruumilise lahenduse omavahelise vastavuse hindamine
3. Planeeringule või ehitusprojekti arhitektuuri osale ekspertiisi tegemine
4. Ehitatud keskkonna ja ehitise arhitektuurse lahenduse auditi tegemine

A.2.4 Ruumiliste otsuste koordineerimine ja ettevalmistamine avalikus sektoris

1. Ruumiliste lahenduste koostamise koordineerimine
2. Kohaliku omavalitsuse või riigiasutuse esindamine
3. Osapoolte nõustamine avalikes huvides

A.2.5 Planeeringute koostamise juhtimine

1. Planeeringu koostamise korraldamine ja koostöö planeeringu eri osade koostajatega
2. Koostöö riigi- ja omavalitsusasutuste, omanike, huvitatud isikute ja avalikkusega ning taristuvaldajatega

A.2.6 Ehitusprojektide koostamise juhtimine

1. Ehitusprojektide koostamise korraldamine, sh ehitusprojekti erinevate osade koostamise koordineerimine
2. Ehitusprojekti arhitektuurse osa, sh välis- ja siseruumi terviklahenduse koostamises osalejate juhtimine
3. Koostöö kasutajate, tellija ja ametkondadega

A.3 Töö keskkond ja eripära

Arhitekt töötab peamiselt arhitektibüroos, projekteerimisbüroos või ametiasutustes. Tööülesannete tõttu tuleb viibida ka välitingimustes ja ehitusobjektidel.

Töö on loominguline, võib olla vaimselt pingeline. Töökoormus ja -aeg võivad jaotuda ebaühtlaselt.

A.4 Töövahendid

Arhitekt kasutab oma töös tavapäraseid bürootöövahendeid, erinevaid kommunikatsioonivahendeid, kontori- ja projekteerimistarkvara, ehitusteabe modelleerimise ja kohateabe süsteeme, maketeerimise ja visualiseerimise vahendeid.

A.5 Tööks vajalikud isikuomadused

Ruumitaju, ruumi ettekujutamise ja komponeerimise võime, loominguline mõtlemine, loogiline mõtlemine ja üldistusvõime, iseseisvus ja otsustusvõime, vastutusvõime ja täpsus, koostöövõime, suhtlemisoskus ja pingetaluvus, ilumeel, õpivalmidus.

A.6 Kutsealane ettevalmistus

Ülikool või sellega võrreldava õppeasutuse arhitektiõppe, mis on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiviga 7. septembrist 2005, 2005/36/EÜ, „Kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta“ ja Eesti Vabariigi Valitsuse 25. oktoobri 2004. a määrusega nr 312, „Arstiõppe, loomaarstiõppe, proviisoriõppe, hambaarstiõppe, ämmaemandaõppe, õeõppe, arhitektiõppe ja ehitusinseneriõppe raamnõuded“ ja volitatud arhitekt, tase 7 kutse ning nõutav töökogemus.

A.7 Enamlevinud ametinimetused

Arhitekt, peaarhitekt, ekspert, projekteerija, planeerija, nõunik.

A.8 Regulasioonid kutsealal tegutsemiseks

Ehitusseadustik, planeerimisseadus, ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seadus ja nende asjakohased rakendusaktid.

B-osa KOMPETENTSUSNÕUDED

B.1 Kutse struktuur

Volitatud arhitekt-ekspert, tase 8 kutsestandard koosneb kuuest kutsespetsiifilisest (B.2.1 – B.2.6) ja kutset läbivast (B.2.7) kompetentsist.

Volitatud arhitekt-ekspert, tase 8 kutse saamiseks tuleb tõendada kõik kompetentsid.

B.2 Kompetentsid

KOHUSTUSLIKUD KOMPETENTSID

B.2.1 Planeeringu koostamine erinevates planeeringu liikides	EKR tase 8
Tegevusnäitajad: 1. Analüüsib planeeringute, sh ka kõrgendatud avaliku tähelepanu objektiks olevate planeeringute lähteolukorda, arvestades ruumilise, majandusliku, sotsiaalse, loodusliku, ajaloolise, kultuurilise jm keskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi. Koostab lähteseisukohad planeeringu ruumilise terviklahenduse koostamiseks, arvestades võimalikult paljude ühiskonnaliikmete vajaduste ja huvidega. 2. Koostab lähteseisukohtade alusel planeeringute, sh ka kõrgendatud avaliku tähelepanu objektiks olevate planeeringute ruumilisi visioone, ruumilisi strateegiaid ning eskiislahendusi, rakendades avarat kujutlusvõimet ning leides ühiskonnale vajalikke funktsionaalselt, esteetiliselt ja majanduslikult tasakaalustatud lahendusi, mis on kvaliteetse keskkonna aluseks. 3. Mõistab osapoolte vajadusi ja leiab mõistlikud ja tasakaalustatud lahendused sisulistele probleemidele. Teeb koostööd avalikkuse, huvitatud isikute ja asjakohaste ametiasutustega, kasutades selleks sobivaid koostöövorme. 4. Koostab planeeringu, sh ka kõrgendatud avaliku tähelepanu objektiks oleva planeeringu ruumilise terviklahenduse vastastikusel koostööl teiste planeeringu osadega, lähtudes varasematest analüüsides, visioonidest ja eskiislahendusest. Kavandab planeeringuga eeldused ja võimalused tervikliku kvaliteetse elukeskkonna väljakujundamiseks. 5. Tutvustab, selgitab ja põhjendab planeeringu lahendust ning vastab üleskerkinud küsimustele mõistetavalt. Tagab teabe kättesaadavuse ning oskab planeeringu eesmärgist tulenevalt välja tuua olulisemaid arutluse punkte. 6. Vormistab planeeringu graafilise, tekstilise ja illustratiivse osa selgelt, loetavalt ja arusaadavalt ning korrektset erialast terminoloogiat kasutades.	
B.2.2 Ehitusprojektide arhitektuuri osa, sh välis- ja siseruumi terviklahenduse koostamine selle kõigis staadiumites	EKR tase 8
Tegevusnäitajad: 1. Selgitab välja ja analüüsib asukohast, kasutajate vajadustest ja võimalustest tulenevaid lähtetingimusi ning koostab ehitiste lähteülesande ja (ruumi)programmi. 2. Koostab lähteülesande alusel erinevaid ruumilisi visioone ning ehitise eskiislahendusi, rakendades avarat kujutlusvõimet ning leides funktsionaalselt, konstruktiivselt ja tehniliselt toimiva, esteetiliselt ja majanduslikult tasakaalustatud jätkusuutliku lahenduse. 3. Koostab eskiisist lähtudes ehitusprojekti eel-, põhi- ja tööprojekti arhitektuuri osa lahendused vastavalt ehitusprojektile esitatavatele nõuetele ja heale tavale ning kooskõlas teiste ehitusprojekti osadega. Tagab ruumilise lahenduse terviklikkuse ja selle säilimise projekteerimise käigus. 4. Rakendab projekteerimisel energiatõhusa hoone projekteerimise põhimõtteid. Tõendab lihtsustatud meetodil projekteeritava või oluliselt rekonstrueeritava hoone energiatõhususe nõuetele vastavust ja annab vastava energiamärgise.	

5. Juhendab ehitusprojekti vormistamist või vormistab ise ehitusprojekti graafilise, tekstilise ja illustratiivse osa ise, tehes seda selgelt, loetavalt, arusaadavalt ja korrektset erialast terminoloogiat kasutades ning ehitusprojekti vormistamisele esitatavatele nõuetele vastavalt. 6. Selgitab välja osapoolte vajadused ning leiab mõistlikud ja tasakaalustatud lahendused koostöös asjakohaste ametkondadega. 7. Teostab autoriõiguse kaitseks autorijärelevalvet ning kontrollib ehitise vastavust projektile. Vajadusel täpsustab ja täiendab projekti ehitusprotsessi käigus. Tagab ruumilise lahenduse terviklikkuse ja selle säilimise ehitamise käigus. Koostab arhitektuursete elementide ja toodete hooldus- ning kasutusjuhendid, arvestades toodete ja materjalide tootja juhendeid ning neile kehtestatud nõudeid.	
B.2.3 Ehitusprojekti arhitektuuri osa, planeeringu ruumilise lahenduse ja ehitatud keskkonna hindamine	EKR tase 8
Tegevusnäitajad: 1. Hindab projekteerimistingimuste või detailsema planeeringu, sh ka kõrgendatud avaliku tähelepanu objektiks oleva planeeringu ruumilist kooskõla üldisema planeeringuga, lähtudes üldisema planeeringuga kavandatud arengust ja tegevusest, ehitatava keskkonna kvaliteedist, avalikkuse ja huvitatud osapoolte huvidest ning planeeringuga ning planeeringuga ja õigusaktidega esitatud tingimustest ja piirangutest. 2. Hindab ehitusprojekti, sh ka kõrgendatud avaliku tähelepanu objektiks oleva ehitusprojekti vastavust planeeringuga kavandatud arengule ja tegevusele, lähtudes ehitatava keskkonna kvaliteedist, avalikkuse ja osapoolte huvidest ning planeeringuga ja õigusaktidega esitatud tingimustest ja piirangutest. 3. Hindab planeeringuid ja arhitektuurselt tasemelt ning funktsionaalselt keerukuselt nii tavapäraste kui nõudlike ehitusprojektide, sh ka avalikkuse kõrgendatud tähelepanu all olevate ehitiste ehitusprojektide arhitektuuri osa. Lähtub ekspertiisi koostamisel ehitatava keskkonna ja ehitise kvaliteedist, seatud eesmärkidest, lahenduste tehnoloogilisest, tehnilisest, kunstilisest ja ökonoomilisest tasemest ning vastavusest heale planeerimis-, projekteerimis- ja ehitustavale. 4. Koostab ehitatud keskkonna ning ehitise, sh ka arhitektuurselt tasemelt ja funktsionaalselt keerukuselt nõudliku ning avalikkuse kõrgendatud tähelepanu all oleva ehitise arhitektuuri osa auditi.	
B.2.4 Ruumiliste otsuste koordineerimine ja ettevalmistamine avalikus sektoris	EKR tase 8
Tegevusnäitajad: 1. On võimeline koordineerima planeeringute ja ehitusprojektide ruumiliste lahenduste koostamist ning muude ruumilist arengut suunavate otsuste tegemist, eesmärgiga võimaldada terviklik, kvaliteetne ja tasakaalus ruumiline areng. 2. On võimeline esindama kohalikku omavalitsust või riigiasutust planeeringute ja ehitusprojektide ruumiliste lahenduste tellimisel, avaliku ruumi terviklikul arendamisel, hangete läbiviimisel ja arhitektuurivõistluste korraldamisel, seades eesmärgiks ruumi kvaliteedi. 3. Juhib arendajate ja huvitatud isikute nõustamist planeeringute ja ehitusprojektide ruumiliste lahenduste koostamise küsimustes, esindades avalikke huve ja üldisi väärtusi.	
B.2.5 Planeeringute koostamise juhtimine	EKR tase 8
1. Korraldab planeeringute, sh ka kõrgendatud avaliku tähelepanu objektiks olevate planeeringute koostamist ja koostööd planeeringuprotsessis osalejatega, seades eesmärgiks planeeringu ja selle alusel valmiva ruumilise keskkonna kvaliteedi ja terviklikkuse. Koordineerib planeeringu osade kokkusobivust ja eri valdkonna spetsialistide (nt insenerid, maastikuarhitektid, geograafid jt) koostööd, vastutades projekti osade kokkusobivuse eest. 2. Selgitab välja ja tasakaalustab ruumilise lahenduse kaudu erinevate osapoolte huvid ja vajadused ka keerulistes, kõrgendatud vastutust nõudvates ja uut strateegilistest käsitlust vajavates olukordades, arvestades seejuures olulisi asjaolusid (nt avalikud huvid, õigusaktid, head tavad jt).	
B.2.6 Ehitusprojektide koostamise juhtimine	EKR tase 8
Tegevusnäitajad: 1. Korraldab ja juhib ehitusprojektide, sh ka kõrgendatud avaliku tähelepanu objektiks olevate ehitusprojektide koostamist ja ehitusprojekti erinevate osade koostajate tööd, seades eesmärgiks ehitusprojekti kvaliteedi ja terviklikkuse, koordineerides projekti osade kokkusobivust ja vastutades ehitusprojekti osade kokkusobivuse eest. 2. Juhib arhitektide tööühma tööd nii tavapäraste kui kõrgendatud avaliku tähelepanu objektiks olevate ehitusprojektide koostamisel, seades eesmärgiks ruumilise terviklahenduse kvaliteedi ja vastutades projekti arhitektuurse osa kvaliteedi eest.	

3. Selgitab välja ja tasakaalustab erinevate osapoolte huvid ja vajadused ka keerulistes, kõrgendatud vastutust nõudvates ja uut strateegilist käsitlust vajavates olukordades ruumilise lahenduse kaudu, arvestades seejuures olulisi asjaolusid (nt kasutajate ja tellija vajadused, avalikud huvid, õigusaktid ja head tavad jt).

KUTSET LÄBIVAD KOMPETENTSID

B.2.7 Volitatud arhitekt-ekspert, tase 8 kutset läbiv kompetents	EKR tase 8
1. Mõistab inimese suhet ehitatava keskkonnaga ja ehitatava keskkonna suhet olemasoleva keskkonnaga, arvestades ehitiste ja nende vahelise ruumi vastavust inimese vajadustele ning kooskõla loodusega. 2. Mõistab sise- ja välisruumi suhteid, avaliku, poolavalike ja mitteavaliku ruumi seoseid ning asula ja asulavälise ruumi erinevusi. 3. Mõistab ruumilist planeerimist, ehituslikku projekteerimist, ehitamist ja ehitiste kasutamist kui ühtset protsessi, mis on eelduseks kvaliteetse ehitatud keskkonna loomisele. 4. Mõistab ja rakendab alusuuringutel ja sidusaladel kasutatavaid erinevaid meetodeid lähtetingimuste ja ruumiliste lahenduste koostamisel. 5. Tunnetab valikuvõimaluste paljusust, katsetab, analüüsib ja hindab erinevaid ruumilisi lahendusi, teeb neist järeldusi ja valikuid, mis toetuvad piisavale loominguilisele, esteetilisele, filosoofilisele, meetoodilisele ja teoreetilisele alusele. 6. Mõistab funktsionaalseid seoseid ruumilises planeerimises ja arhitektuurses projekteerimises. 7. Rakendab erinevaid insenerteadmisi tasemel, mis võimaldab püstitada ülesandeid planeeringute ja ehitusprojektide eri osade koostajatele. 8. Arvestab ehitatava keskkonna kasutajate vajadusi, ühildades neid võimaluste ja piirangutega ning jätkusuutliku arengu põhimõtetega. 9. Juhib kollektiivset planeeringu ja/või ehitusprojekti koostamist kui terviktegevust, mis tagab loovad ja kvaliteetsed lahendused. 10. Kasutab planeerimis-, projekteerimis- ja juhtimisprotsessis enam levinud info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaid. 11. Mõistab arhitektikutse ja -eetika ning arhitekti ühiskondliku rolli olemust, arvestab sotsiaalsete teguritega ja järgib oma tegevuses kutse-eetika nõudeid. On valmis aktiivselt osalema kodanikuühiskonnas ning suhtub sallivalt hoiakute ja väärtuste mitmekesisusse. 12. Panustab valdkonna arengusse läbi erinevate tegevuste, nt osalemine arhitektuurivõistlustel, arhitektuurivõistluste tingimuste ja ülesannete ja žüriide töös, õigusloomes, eriala populariseerimises, koolitustegevuses vms. 13. Osaleb meeskonnatöös, suhtub austusega kolleegidesse ja tunneb töökultuuri. 14. Mõistab ja rakendab ressursi- ja energiatõhususe ning säästva arengu põhimõtteid ehitatavas keskkonnas. 15. Kasutab oma igapäevatöös arvutit infotöötluste, ohutuse, kommunikatsiooni, sisulooma ja probleemilahenduse osas iseseisva kasutaja tasemel (Lisa 1 – Digipädevuste enesehindamise skaala) 16. Kasutab erialaseks tööks vajaminevaid erialaspetsiifilisi tarkvaralahendusi 17. Kasutab oma töös eesti keelt tasemel vähemalt C1 (Lisa 2 – Keelte oskustasemete kirjeldused). On võimeline erialaselt suhtlema vähemalt ühes võõrkeeles.	
Teadmised: 1) arhitektuuri ning sellega seotud kunstiliikide, kultuuri ja teaduste ajalugu ja teooriad; 2) arhitektuurse projekteerimise kvaliteeti mõjutavad kujutava kunsti, disaini ja sisearhitektuuri valdkonnad; 3) ruumilise planeerimise ja linnaehituse ning keskkonna-, maastiku- ja sisearhitektuuri alused, strateegiad, teooriad ja ajalugu; 4) ruumikompositsiooni alused; 5) linnaehituse ja arhitektuuri tüpoloogia; 6) arhitektuuriga seotud reaali- ja ehitusteaduste, -tehnikate ja -tehnoloogiate alused; 7) ruumilist arengut suunavad, planeerimist ja ehitiste projekteerimist reguleerivad ning teised valdkonnaga seonduvad õigusaktid; 8) majandus- ja ettevõtluskeskkond ning nende üldised arengusuunad.	

C-osa ÜLDTEAVE JA LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile	
1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	22-08022024-1.9/8k
2. Kutsestandardi koostajad	Ilmar Heinsoo, Eesti Arhitektide Liit Toomas Paaver, Eesti Arhitektide Liit Tõnu Laigu, Eesti Arhitektide Liit Andres Levald, Rahandusministeerium, Eesti Arhitektide Liit Veronika Valk, Kultuuriministeerium Kaie Enno, Eesti Planeerijate Ühing Endrik Mänd, MTÜ Linnade Liit Hindrek Kesler, Tallinna Tehnikakõrgkool Andres Ojari, Eesti Kunstiakadeemia
3. Kutsestandardi kinnitaja	Arhitektuuri, Geomaatika, Ehituse ja Kinnisvara Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	52
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	08.02.2024
6. Kutsestandard kehtib kuni	07.02.2026
7. Kutsestandardi versiooni number	8
8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	2161 Ehitusarhitektid
9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	8
C.2 Kutsenimetuse võõrkeeles	
Inglise keeles	Chartered/Principal Architect, EstQF Level 8
C.3 Lisad	
Lisa 1 Digipädevuste enesehindamise skaala	
Lisa 2 Keelte oskustasemete kirjeldused	